ЕТНОПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ХОРЕОГРАФА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Куценко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії та художньої культури, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

В умовах культурної глобалізації та інформаційної відкритості суспільства особливо важливого значення набуває збереження та розвиток національних традицій, які виступають основою духовної самоідентифікації особистості. Система мистецької освіти України потребує забезпечення формування фахівців нового покоління – творчих, компетентних, патріотично налаштованих, здатних відтворювати й осучаснювати народно-хореографічну спадщину. Хореографічне мистецтво є не лише видом естетичної діяльності, а й особливим способом комунікації, що транслює культурні коди народу, його історичну пам'ять, світогляд і морально-етичні цінності. Саме тому етнопедагогічна підготовка майбутнього хореографа набуває статусу ключової складової професійного становлення фахівця, що поєднує знання про народну культуру з педагогічною майстерністю та художньою творчістю.

Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування процесу етнопедагогічної підготовки майбутніх хореографів.

Методика дослідження базується на комплексному використанні теоретичних та практично орієнтованих підходів. У роботі застосовано системний, компетентнісний та культурологічний підходи, що забезпечують всебічне розкриття процесу формування етнохудожньої компетентності студентів-хореографів.

У сучасній науковій інтерпретації етнопедагогіка розглядається як галузь педагогічного знання, що вивчає накопичений протягом століть народний досвід виховання й навчання підростаючих поколінь, а також виховну мудрість конкретної етнічної спільноти (В. Євтух, А. Марушкевич). Вона трактується як цілісна система традиційних знань, умінь і практик у сфері виховання та освіти, яка становить невід'ємну складову національної духовної культури та є своєрідним усним енциклопедичним джерелом виховних ідей, збереженим у колективній пам'яті народу з найдавніших часів (В. Кузь, Ю. Руденко). Таким чином, етнопедагогіка може бути визначена як народна педагогіка певного етносу, що відображає специфіку його культурно-виховної традиції (Є. Сєвавко).

Етнопедагогіка, як наукова галузь (від грец. *ethnos* – народ, *paideia* – виховання), є системою знань про закономірності народного виховання, що відображає етнокультурний досвід формування особистості. В. Кузь зазначає, що цінність етнопедагогіки полягає в її єдності з укладом життя народу, його історією, культурними і побутовими традиціями, ідеї та засоби

народної педагогіки, глибше і повніше втілюють у собі національну духовність, тобто національну психологію, філософію, світогляд, ідеологію та ін. Саме тому етнопедагогіка становить основу національної системи виховання [3, с. 74].

У контексті хореографічної освіти етнопедагогічна парадигма розглядається як сукупність принципів, методів і технологій, що забезпечують спадкоємність культурно-виховного процесу на основі народних традицій. Етнопедагогічна підготовка виконує інтегративну функцію, поєднуючи в собі знання з етнології, культурології, естетики, історії мистецтва, психології творчості та педагогіки. Такий підхід дозволяє формувати у студентів цілісне бачення народного танцю як культурного феномену, що розкриває духовний світ нації. Методологічну основу дослідження становлять: системний підхід, який розглядає етнопедагогічну підготовку як багатокомпонентну систему; культурологічний підхід, що передбачає вивчення народного танцю як частини етнічної культури; компетентнісний підхід, орієнтований на розвиток етнохудожньої компетентності; аксіологічний підхід, який визначає народне мистецтво як носій цінностей.

Українська народна хореографія має глибокі корені, що сягають дохристиянських обрядів, землеробських і календарних ритуалів. Танцювальні рухи відображали сакральний зв’язок людини з природою, космосом, родом. Як підкреслює В. Верховинець, відродження культури українського народу має здійснюватися шляхом збирання, збереження і передачі підростаючому поколінню її духовних цінностей – своєрідного генофонду нації, в якому закодована інформація про її менталітет, найхарактерніші риси й особливості [2].

У XIX–XX століттях народна хореографія стала засобом виховання національної самосвідомості. Творчість провідних хореографів засвідчила новий етап розвитку українського танцю, який поєднав етнографічну автентику з художньою сценічною інтерпретацією. Цей синтез став фундаментом сучасної школи народно-сценічного танцю, що утверджує національні традиції в сучасному мистецькому просторі.

Етнопедагогічна підготовка майбутніх хореографів є багаторівневою системою, що охоплює когнітивний, операційно-діяльнісний, ціннісно-світоглядний та педагогічно-творчий аспекти. Кожен з цих рівнів сприяє формуванню комплексної професійної компетентності, необхідної для збереження та розвитку національної хореографічної традиції.

Когнітивний рівень передбачає засвоєння теоретичних знань про фольклор, символіку рухів, історію народного танцю та традиційні форми виховання в українській культурі. Операційно-діяльнісний рівень спрямований на практичне освоєння хореографічної лексики, участь у фольклорних експедиціях та реконструкцію регіональних танцювальних форм. Ціннісно-світоглядний рівень полягає в усвідомленні народної

хореографії як чинника духовного становлення та зростання особистості, формуванні естетичних і морально-ціннісних орієнтирів. Педагогічно-творчий рівень охоплює розробку власних методик навчання на основі народно-педагогічних принципів та реалізацію творчого потенціалу майбутніх хореографів.

Ключовими принципами, що забезпечують максимально ефективну етнопедагогічну підготовку майбутнього хореографа, є:

1. **Принцип культуровідповідності**, який передбачає узгодження змісту освітнього процесу з національною культурною традицією, забезпечуючи історико-культурну автентичність навчання.
2. **Принцип духовно-ціннісної орієнтації**, спрямований на формування моральних і гуманістичних якостей особистості через мистецтво.
3. **Принцип регіоналізації**, що передбачає врахування локальних традиційних особливостей хореографічної культури.
4. **Принцип інтеграції**, який забезпечує комплексне поєднання знань із різних видів мистецтва для більш глибокого розуміння національної хореографічної спадщини.
5. **Принцип суб'єктності**, що акцентує увагу на активній творчій участі студента у створенні етнохореографічного продукту та розвитку його професійної самостійності.

Ці принципи сприяють формуванню професійної ідентичності майбутніх хореографів, здатних до творчого осмислення та інтерпретації національної хореографічної спадщини в умовах сучасного освітнього простору.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що етнопедагогічна підготовка майбутніх хореографів є не лише частиною фахової освіти, а й важливим чинником національної ідентичності в культурному вимірі. Вона сприяє формуванню соціально активної особистості, здатної відроджувати й популяризувати українську культурну спадщину в глобальному просторі. Хореограф, підготовлений на етнопедагогічних засадах, виступає не лише носієм художніх навичок, а й провідником духовних смислів, виразником колективної пам'яті народу.

На сучасному етапі розвитку освіти важливо забезпечити системний підхід до впровадження етнопедагогічних засад у навчальні програми, удосконалити методику підготовки хореографів, посилити практичну спрямованість етнокультурних курсів. Етнопедагогічна підготовка майбутнього хореографа виступає цілісним педагогічним процесом, що охоплює пізнавальний, ціннісний, діяльнісний і творчий компоненти. Її зміст базується на інтеграції народно-педагогічних принципів із сучасними методами мистецької освіти.

Реалізація етнопедагогічних ідей у процесі підготовки майбутніх хореографів сприяє комплексному розвитку їх професійної та духовної особистості. Вона забезпечує формування етнохудожньої компетентності,

що охоплює глибокі знання про історію, символіку та регіональні особливості народного танцю, а також здатність до його творчої інтерпретації. Такий підхід дозволяє студентам усвідомлювати культурний код, закладений в народному хореографічному мистецтві та адаптувати його до сучасних сценічних умов, зберігаючи автентичність традицій.

Паралельно етнопедагогічна підготовка сприяє збагаченню духовного світу майбутнього митця. Через осмислення естетичних, моральних і культурних цінностей народного танцю студенти формують внутрішню гармонію, чуттєвість та емоційну виразність, які є невід'ємними складовими професійної майстерності хореографа. Цей процес розвитку духовності безпосередньо пов'язаний із формуванням національної самосвідомості, адже усвідомлення культурної спадщини та активна участь у її популяризації виховують почуття гордості за національні традиції та відповідальності за їх збереження.

Етнопедагогічна діяльність є важливим механізмом збереження культурної спадщини народу, оскільки передбачає активну участь студентів у фольклорних експедиціях, науково-дослідницьку роботу та створення авторських хореографічних композицій на основі автентичних джерел. Такий підхід дозволяє не лише фіксувати та зберігати традиційні танцювальні форми, а й трансформувати їх відповідно до сучасних сценічних умов, зберігаючи при цьому унікальні ритміко-інтонаційні та символічні особливості народної хореографії. У результаті студенти набувають здатності поєднувати історичну автентичність із творчою інтерпретацією, що сприяє формуванню професійно та культурно компетентного хореографа, здатного активно відтворювати й популяризувати національну культурну спадщину в сучасному соціокультурному контексті.

Таким чином, етнопедагогічна підготовка є стратегічним напрямом модернізації системи хореографічної освіти України, що забезпечує духовну спадкоємність поколінь, культурну самодостатність нації та творче оновлення українського танцю в контексті сучасного культурного простору.

Література:

1. Баран В. Д. Історичні витоки українського народу. К., 2005. 208 с.
2. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. 5-е вид. К. : Муз. Україна, 1990. 152 с.
3. Кузь В. Г., Руденко Ю. Д., Сергійчик З. О. Основи національного виховання. К. : ІСДО, 1993.152 с.
4. Мосіяшенко В. А. Українська етнопедагогіка: навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. 174 с.
5. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. К. : ІЗМН, 1997. С. 8–15.